

Folkeskolens formål

§ 1. Folkeskolens opgave er i samarbejde med forældrene at fremme elevernes tilegnelse af kundskaber, færdigheder, arbejds-metoder og udtryksformer, der medvirker til den enkelte elevs alsidige, personlige udvikling.

Stk. 2. Folkeskolen må søge at skabe sådanne rammer for oplevelse, virkelyst og fordybelse, at eleverne udvikler erkendelse, fantasi og lyst til at lære, således at de opnår tillid til egne muligheder og baggrund for at tage stilling og handle.

Stk. 3. Folkeskolen skal gøre eleverne fortrolige med dansk kultur og bidrage til deres forståelse for andre kulturer og for menneskets samspil med naturen. Skolen forbereder eleverne til medbestemmelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens undervisning og hele dagligliv må derfor bygge på åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

Kristendoms- kundskab

Faghæfte 3

Undervisningsministeriet 1995
Folkeskoleafdelingen

Kristendomskundskab

Faghæfte 3

© Undervisningsministeriet,
Folkeskoleafdelingen

Forsidebillede: Kunstmaler Jesper Christiansen

Grafisk tilrettelægger: Anne Rohweder IDD

Grafisk produktion: Rota-Rota

Trykt på 115 g CyclusPrint genbrugspapir

Printed in Denmark 1995

1. udgave, 1. oplag

ISBN 87- 603- 0609- 2

Faghæfte 1-30

ISBN: 87-603-0657-2

Bestillingsnummer: UVM 5-194

UVM 5-222 Helt sæt

Undervisningsministeriets forlag,

Frederiksholms Kanal 25 F, 1220 København K.

Tlf.: 3392 5220 – Fax: 3392 5219

eller hos en boghandler

Indhold

Forord 5

Indledning 8

Formål 9

Centrale kundskabs- og færdighedsområder 10

Læseplan 11

1. fase 1.-2. klasse 11

2. fase 3.-6. klasse 13

3. fase 7./8.-9.(10.) klasse 14

Vejledning 16

Indledning 16

Læseplanens opbygning 16

Eleverne og faget 17

Temaer fra fagets formålsbestemmelse 17

Særlige emner fra de centrale kundskabs- og færdighedsområder 20

Spørgsmål vedr. undervisningens tilrettelæggelse 28

Undervisningsdifferentiering 32

Fagets undervisningsmidler 34

Faget i skolen 36

Bilag

Teksthenvisninger til læseplanen (Bibelske fortællinger) 38

Forord

Folkeskolens fag og obligatoriske emner er i faghæfterne beskrevet fag for fag, men det er vigtigt at holde sig for øje, at de udgør et samlet hele. De udgør en central del af den ballast, som børn og unge skal bringe med sig ind i næste årtusinde.

Elever modtager mange indtryk og gør mange erfaringer i deres hverdag – i skolen og uden for skolen, og skolens undervisning skal bidrage til, at eleverne kan opnå overblik og sammenhæng. Skolen skal medvirke til, at de mange informationer og erfaringer udvikler sig til indsigt og til forståelse. Og samtidig skal skolen sikre, at eleverne opnår en grundlæggende viden på alle centrale områder.

Indholdet i de enkelte fag er ikke valgt ud fra en forestilling om at udvikle »små fagfolk«. Undervisningen i dansk skal ikke gøre eleverne til dansklærere, i fysik til atomfysikere etc. Læseplanerne udgør rammerne for, hvad enhver ung eller voksen bør vide for at kunne tage stilling til tidens vidtrækkende kulturelle, politiske, økonomiske og miljømæssige spørgsmål. Undervisningen danner også grundlag for fortsat uddannelse, for at kunne skabe rammer om et rigt liv og for at kunne glæ-

des og undres over livets mangfoldighed og dybde.

Derfor må de enkelte fag ikke opleves stykvis og delt. Nogle fag er fælles om en humanistisk forståelse af tilværelsen, nogle fag indeholder en samfundsfaglig dimension, og andre fag giver erfaringer med naturvidenskabelige betragtningssmåder. Nogle fag giver viden om vor fysiske og sundhedsmæssige udvikling, andre giver mulighed for at opleve glæden og nytten ved praktisk bearbejdning af ting i omverdenen ved brug af redskaber. Mange fag udvikler færdigheder i at kommunikere med omverdenen, men ethvert sprog – dansk eller fremmedsprog – er en del af en kultur og må ikke blive til teknik alene. Forholdet mellem sprog og kultur er i særlig grad nærværende for de elever, som ikke er født eller opvokset i Danmark.

Eleverne skal gennem undervisningen erkende både mulighederne og begrænsningerne i fagenes betragtningssmåder. En del af undervisningen skal derfor fremover foregå tværfagligt og projektorienteret. Skolefagene udgør et ordningssystem i vor kulturkreds, men tilværelsen kan ikke forstås inden for de enkelte fags grænser. Behovet for

»sammenhængsforståelse« vil i perioder sprænge fagrammerne. Virkelighedsnær undervisning må tage sit udgangspunkt uden for skolens egen verden, men bearbejdes med de redskaber, der gennem generationer er udviklet inden for fagene.

Lokale læseplaner

I folkeskolelovens § 44, stk. 8 hedder det bl.a.: »Skolebestyrelsen udarbejder forslag til kommunalbestyrelsen om skolens læseplaner«. Og i § 40, stk. 3: »Kommunalbestyrelsen godkender skolernes læseplaner efter forslag fra de enkelte skolebestyrelser«. Loven lægger således op til, at initiativet til læseplansarbejdet tages på skolen. Dog kan der – afhængig af lokale ønsker og behov – være forskellige holdninger til, hvordan arbejdet bør tilrettelægges. Nogle kommuner vil ønske at understrege den enkelte skoles egenart, andre vil ønske at understrege fællestræk ved det kommunale skolevæsen. Ved udarbejdelse af egne læseplaner – eller indarbejdelse af ændringer i ministeriets vejledende læseplaner – skal man være opmærksom på, at også de lokale læseplaner bør skrives, så de angiver nogle overordnede og uomgængelige, men samtidig rummelige indholdselementer.

Samtidig bør de lokale læseplaner afspejle, at man har taget hensyn til folkeskolens overordnede formål, til samspillet mellem opfyldelse af fagets formål, inddragelse af centrale kund-

skabs- og færdighedsområder, elevernes forudsætninger samt undervisningsrammer. Det betyder bl.a., at læseplanerne skal være rummelige og give plads til fordybelse, overblik, sammenhæng og til ligeværdig og udviklende dialog. Det betyder endvidere, at udgangspunktet for undervisningen er elevernes behov, og det betyder endelig, at der i beskrivelse af progression skal tages hensyn til elevernes modenhed og udvikling.

Med folkeskolelovens krav om elevernes ansvarlige involvering i undervisningsprocessen vil skolens læseplaner være et naturligt udgangspunkt for en stadig dialog lærere og elever imellem. Dialogen skal sikre, at valg af arbejdsformer, metoder og stofvalg foregår i samarbejde.

Læreren har samtidig i et forpligtende samarbejde med kolleger og skolens ledelse ansvaret for forberedelse af egen undervisning og for inddragelsen af elever og forældre i relevante beslutningsprocesser.

Integration af edb

Lokalt skal man være opmærksom på, at edb skal beskrives som en integreret del af alle fag, hvor det skønnes, det naturligt kan fremme arbejdet med fagets forskellige områder. Dels skal alle elever have mulighed for at opnå nogle grundlæggende færdigheder, og dels skal fagene inddrage de informationsteknologiske hjælpemidler, hvor

de kan fremme arbejdet med fagenes begreber, emner og metoder.

Et grønt islæt

Af formålet for folkeskoleloven fremgår det, at folkeskolen skal bidrage til elevernes forståelse af menneskets samspil med naturen. Det grønne islæt er ikke kun et anliggende for biologi, geografi, natur/teknik og samfundsfag, men skal indgå i alle fag, hvor det skønnes naturligt i undervisningens sammenhæng. Eleverne skal have mulighed for at forbinde de naturfaglige indfaldsvinkler med andre fags betragtningsmåder og med stillingtagen, engagement, holdninger og handlinger.

Det praktisk-musiske

Den praktisk-musiske dimension er en vigtig del af den almene dannelse, og den skal derfor medtænkes i skolens daglige arbejde. Det skal fremgå af læseplanerne, hvilke muligheder der er i valg af indhold, arbejds- og udtryksformer. Det betyder, at eleverne ikke

blot skal have mulighed for at udtrykke sig praktisk-musisk, men at de også skal have mulighed for at møde en mangfoldighed af oplevelser og sanserindtryk.

Nogle fag er traditionelt gjort til de praktisk-musiske. Det betyder ikke, at de alene står for dette område, men at de både i indhold og arbejdsformer arbejder med det praktisk-musiske. Derfor har de en særlig forpligtelse til at give viden om indhold og arbejdsformer videre, så den praktisk-musiske dimension kan tænkes ind i alle fag, i tværgående emner og problemstillinger med hensyn til både indhold og udtryks- og arbejdsformer.

Jeg ved, læseplansarbejdet har været meget omfattende, og jeg vil gerne igen takke alle, der har bidraget til fornyelsen af skolens indhold. Med disse faghæfter er jeg sikker på, skolerne har fået det bedst mulige grundlag for undervisningen.

Ole Vig Jensen

Indledning

Ifølge lovbekendtgørelse nr. 55 af 17. januar 1995 om folkeskolen udsender undervisningsministeren hermed faghæftet for kristendomskundskab.

Hæftet indeholder formål, centrale kundskabs- og færdighedsområder, den vejledende læseplan og undervisningsvejledningen for kristendomskundskab.

Formål, centrale kundskabs- og færdighedsområder, vejledende læseplaner og undervisningsvejledninger er blevet til gennem et omfattende arbejde i 7 læseplansudvalg støttet af sekretariatsgrupper for hvert af folkeskolens fag og emner. I dette arbejde har medvirket repræsentanter for lærernes og forældrenes organisationer samt andre fagligt og pædagogisk kyndige personer. Virksomheden i læseplansudvalgene har været holdt sammen af et koordinationsudvalg, hvor bl.a. personer med indsigt i ungdomsuddannelserne og repræsentanter for kommunerne har deltaget. Endelig har formål, centrale kundskabs- og færdighedsområder og vejledende læseplaner været forelagt Folkeskolerådet til høring. Undervejs i arbejdet er der modtaget mange og værdifulde ideer og reaktio-

ner, som væsentligt har bidraget til at kvalificere resultatet.

Formål og centrale kundskabs- og færdighedsområder er bindende forskrifter for den enkelte lærer. Den vejledende læseplan henvender sig til de kommunale skolemyndigheder med angivelse af, hvorledes en skoles læseplan kan – men ikke nødvendigvis skal – udformes. Undervisningsvejledningen er tænkt som et inspirationsmateriale til brug ved lærerens tilrettelæggelse af undervisningen.

Følgende personer har deltaget i sekretariatsgruppens arbejde:

Seminarielektor Hans Fuglsang
Overlærer Rose Maria Biering-Jensen
Pædagogisk-administrativ konsulent
Birgitte Mikkelsen

Skolekonsulent Jens Balle har bidraget inden for området undervisningsmidler og informationsteknologi

Leder af sekretariatsgruppen:
Johan Henrik Tauber

Ivan Sørensen

Formål

Formålet med undervisningen i kristendomskundskab er, at eleverne erkender og forstår, at den religiøse dimension har betydning for livsopfattelsen hos det enkelte menneske og for dets forhold til andre.

Undervisningen tager sit udgangspunkt i kristendommen, som denne fremtræder i historisk og nutidig sammenhæng.

Stk. 2. Eleverne skal opnå kendskab til bibelske fortællinger og forståelse af kristendommens betydning for værdigrundlaget i vor kulturkreds.

Derudover indgår ikke-kristne religioner og livsanskuelser med henblik på, at eleverne får forståelse af andre livsformer og holdninger.

Stk. 3. Gennem mødet med de forskellige former for livsspørgsmål og svar, som findes i kristendommen samt i andre religioner og livsopfattelser, skal undervisningen give eleverne et grundlag for personlig og ansvarlig stillingtagen og handling over for medmennesket og naturen.

Centrale kundskabs- og færdighedsområder

Elevernes erfaringer og oplevelser uddybes i mødet med det faglige stof.

Livsfilosofi og etik

Almenmenneskelige spørgsmål, der stilles og drøftes såvel inden for kristendommen som i andre religioner og livsopfattelser, såsom

- etiske principper og problemstillinger; moralsk praksis
- menneskets opfattelse af verden og dets ansvar for naturen.

Bibelske fortællinger

Centrale fortællinger fra Gammel og Ny Testamente, således at fortællingerens sigte, sammenhæng og perspektiv kommer frem.

Kristendommen i historisk og nutidig sammenhæng

Udvalgte perioder af kristendommens historie, herunder Reformationen. Større kristne kirkesamfund i vor tid.

Træk af kristendommens historie i Danmark. Kirke og stat.

Folkekirkens evangelisk-lutherske kristendom, herunder brugen af salmer som udtryksform.

Ikke-kristne religioner og livsopfattelser

Nogle verdensreligioner, der har betydning i nutiden, herunder deres fremtrædelsesform og samspillet mellem religion og samfund.

Eksempler på religiøse bevægelser og andre livsopfattelser, som direkte eller indirekte præger menneskers livssyn i dag.

Kunst og symboler

Elementære religiøse begreber og symboler samt kendskab til myter og religiøst sprog.

Forskellige kunstneriske udtryksformer som kirkebyggeri, musik og billedkunst.

Undervisningen skal udvikle elevernes færdighed i at kunne:

- samtale om, hvad det er at være til
- lytte til fortællinger og stille spørgsmål til disse
- bearbejde udsagn fra religioner i deres historiske sammenhæng
- forstå og respektere forskellige livsopfattelser
- se forskellen mellem forskellige religioner.

Læseplan

Læseplanen er inddelt i tre faser, der igen er opdelt i kundskabsområder. Stof fra de enkelte kundskabsområder sammenknyttes mest muligt med henblik på at belyse grundlæggende livsspørgsmål. I arbejdet med de forskellige emner og stofområder inddrages informationsteknologien, når det er relevant.

1.fase 1.-2. klasse

Børnenes åbenhed og naturlige spørgelyst om tilværelsen imødekommes ved, at eleverne arbejder med anskuelige fortællinger fra Det Gamle og Nye Testamente og ved at inddrage religiøse fænomener og symboler. Da de nære personlige forhold spiller en stor rolle i børnenes liv, bliver det vigtigt at arbejde med udvalgte livsemner, der binder det nære og det konkrete sammen med forhold i børnenes omverden.

Undervisningen omfatter:

Livsfilosofi og etik

Der arbejdes med tilværelsesspørgsmål fra eleverne. Det kan være spørgsmål som: Hvor kommer verden fra? Hvor kommer mennesket fra? Hvad sker der, når man dør? Hvem er Gud? Endvidere behandles emner som: Godt og ondt, glæde og sorg, fællesskab og

ensomhed, tryghed, at være anderledes eller andre problemstillinger af lignende karakter.

Eksempler hentes fra religionernes verden, dagligdagen, medierne, filosofien, litteraturen og kunsten.

Bibelske fortællinger

Det Nye Testamente

- Fortællinger om Jesu fødsel og barndom
- Jesu dåb og fristelse
- Jesu første virksomhed ifølge evangelierne, fx udvælgelsen af disciplene og forholdet til de udstødte
- Lignelser, fx Den barmhjertige samaritaner og Den fortabte søn
- Det dobbelte kærlighedsbud

Det Gamle Testamente

- Fortællinger om patriarkerne Abraham, Isak, Jakob; Joseffortællingen og Moseshistorien.

Fester og højtider

Nogle højtider og deres sange, fortællinger og traditioner, fx jul, fastelavn og sankthansfest.

Fester i den enkeltes liv, fx fødselsdag, dåb, navngivning og bryllup.

Andre religioners fester og højtider kan inddrages.

**Billedet fjernet på grund
af ophavsret**

*Robert Storm Petersen: Linedans. Fra vugge til grav (ca. 1945).
Akvarel, 241x321 mm (privateje).*

Gammelnordisk religion

Fortællinger om verden og om guder og helte.

Kunst og symboler

Salmer og sange. Billedkunst og skulpturer.

Udvalgte symboler, fx vandet, træet og farverne.

2. fase 3.-6. klasse

Eleverne udvikler deres evne til at se tilværelsen i et bredere perspektiv, når der arbejdes med livsspørgsmål, hvor hovedvægten lægges på det personlige og det fælles. I dette arbejde indgår fortællinger og tekster fra Det Gamle

og Nye Testamente med stigende vægtning af en historisk og nutidig forståelse. Desuden behandles elementer af kristendommens historie samt myter, ritualer og religiøse skikke.

Eleverne skærper deres opmærksomhed over for omverdenen ved, at de sætter holdninger og skikke fra andre kulturer i forhold til dansk kultur og tankegang.

Undervisningen omfatter:

Livsfilosofi og etik

Der arbejdes med tilværelsesspørgsmål fra elevernes verden. Det kan være spørgsmål som: Hvordan er alting blevet til? Er der liv efter døden? Hvad er

det gode og onde? Hvad er sandt og falsk?

Emner på disse klassetrin kan endvidere være: Retfærdighed og uretfærdighed, rig og fattig, tro og tvivl, tillid og mistillid, forelskelse og kærlighed, omsorg og solidaritet.

Eksempler hentes fra religionernes verden, dagligdagen, i medierne, gennem elektronisk kommunikation, filosofien, litteraturen og kunsten.

Menneske og natur

Forholdet til og udnyttelsen af naturen i det moderne samfund.

Natursynet i forskellige religioner.

Bibelske fortællinger

Det Nye Testamente

- Den historiske Jesus og Jesus som Messias

- Jesu fortsatte virke, fx sabbatskonflikter og andre opgør med traditionen, Jesus og demonerne; Guds riges forkyndelse, lignelser og undere. Jesu lidelse, død og opstandelse

- Den tidlige kristendom og Paulus, fx forkyndelsen af Jesus som Kristus, menigheden i Jerusalem, pinсен og Peters virksomhed, Paulus' omvendelse, kristendommens møde med romermagten

Det Gamle Testamente

- Tempel og synagoge. Sabbat og renhedsforskrifter. Messias
- Urhistorien
- Fortællinger om profeter, fx Elias, Elisa og Esajas
- Fortællinger om konger, fx Saul, David og Salomon.

Billedet fjernet på grund af ophavsret

Ortodokse jøder ved grædemuren i Jerusalem. (Polfoto).

Til belysning af Det Gamle og Nye Testamente arbejdes med Bibelen som historisk kilde og som helligskrift samt politiske og sociale forhold i Palæstina.

Kristendommens historie

Der arbejdes med udvalgte temaer inden for følgende områder: fra Paulus til Konstantin den Store, Luther, reformationen og dens forudsætninger, kristendommens indførelse i Danmark og den danske reformation samt kristendommens historie til i dag.

Fester og højtider

Påske og pinse. Fester og højtider i andre religioner kan inddrages.

Ritualer i forbindelse med livets overgange, fx fødsel, pubertet, ægteskab og død. Ritualer i hverdagen, fx i hjemmet, blandt kammerater, i sportens verden.

Kulturmødet

Med udgangspunkt i elevernes verden arbejdes med forskellige livssyn, som de kommer til udtryk i religiøse skikke, fx klædedragt, spiseregler, højtider, regler i familien, generelle påbud og forbud.

Kunst og symboler

Kirken som bygning. Kirkens billeder og øvrige inventar.

Salmer, viser og sange. Religiøst inspireret musik.

Udvalgte symboler, fx korset og hjulet, lys og mørke, solen og månen, rejsen, dragen.

3.fase

7./8.og 9.(10.) klasse

For at støtte og inspirere eleverne i deres søgen efter et ståsted og udvikling af personlige værdier belyses livsspørgsmål gennem etiske og filosofiske problemstillinger. I den forbindelse arbejder eleverne med hovedtanker i kristendommen samt i andre religioner og livsopfattelser. Desuden inddrages religionernes indflydelse på menneskers historie, kultur og samfundsliv.

I relation til elevernes egen udvikling udvides dette arbejde til også at omfatte evnen til at skelne mellem religionernes forskellige fremtrædelsesformer og til at forstå religion som noget, der kræver personlig stillingtagen og handling.

Undervisningen omfatter:

Livsfilosofi og etik

Der arbejdes med tilværelsesspørgsmål fra elevernes verden. Det kan være spørgsmål som: Hvad er meningen med det hele? Hvad er et godt liv? Hvad er lykke? Hvorfor er der så megen krig og lidelse?

Endvidere behandles et udvalg af følgende emner: Livskvalitet, frihed, autoritetstro/personligt ansvar, kærlighed, seksualitet, tolerance, menneskerettigheder, magt/afmagt, racediskrimination, kunstig virkelighed (virtual reality), bioteknologi, prævention og abort, dødshjælp.

Eksempler hentes fra religionernes verden, dagligdagen, i medierne, i databa-

ser, gennem elektronisk kommunikation, filosofien, litteraturen og kunsten.

Menneskesyn

Hvad gør et menneske til et menneske? Er mennesket uerstatteligt? Hvordan ser man på mennesket ud fra en religiøs, biologisk, medicinsk, økonomisk, teknologisk eller psykologisk synsvinkel?

Folkekirken

Folkekirken, dens baggrund og den evangelisk-lutherske kristendom.

Kirken som statskirke, folkekirke og frikirke.

Kirkens engagement og ansvar vedrørende sociale spørgsmål.

Andre kirker

Der arbejdes med fx den romersk-katolske kirke, den ortodokse kirke eller kristendommen i den tredje verden.

Andre trossamfund, der kendes lokalt, fx baptistkirken, Frelsens Hær, mormoner, Jehovas Vidner.

Ikke-kristne religioner og andre livsopfattelser

Der arbejdes med fx islam, jødedom-

men, østens religioner eller nye religiøse bevægelser. Hovedvægten bør lægges på religionernes nutidige fremtræden og tænkemåde.

Der kan arbejdes sammenlignende med emner som gudsopfattelsen, fødselen, puberteten, ægteskabet og døden.

Desuden drøftes hvilke andre værdier af religiøs og religionslignende karakter, der præger tilværelsen i dag, fx individualitet, uafhængighed, fremskridt, materielle goder og relativitet.

Religion, kultur og samfund

Religionernes rolle i politik, pædagogik og opdragelse. Der kan arbejdes med emner som befolkningstilvækst, ligestyrelse og autoritet.

Religion og kunst

Tekster og melodier fra de unges egen musik. Salmer og sange, eventuelt med udgangspunkt i fx musikvideoer.

Billeder og kunstværker, der er inspireret af religiøse grundspørgsmål og af religiøse tekster. Religiøse temaer i skønlitteraturen og i elektroniske (computerskabte) billeder.

Vejledning

Indledning

Religion drejer sig om meningen med livet. Dette kan kaldes tilværelsens dybde dimension. Der skal derfor i faget være plads til elevernes egen undren og spørgen for herudfra at tilskynde dem til eftertanke – også om, hvad andre har ment om at være til. Her kommer først og fremmest den kristne tradition ind i billedet, men dernæst også hvordan livet opfattes i andre religioner og livsopfattelser, således som vi møder dem i dag.

Faget beskæftiger sig med holdninger og værdier, samtidig med at det også formidler kendsgerninger. Men holdningsdimensionen betyder, at det har med det personlige at gøre. At give rum for det på en måde, så alle kan være med og respekteres, er en afgørende udfordring til religionslæreren – såvel fagligt som personligt.

Læseplanens opbygning

Faseinddelingen

Der er en lang tradition for at opdele faget i faser, hvilket til dels er sket under indflydelse af de øvrige fags placering i den vejledende timefordelingsplan. Faseinddelingen skal opfattes

som en overskuelig ramme, hvor elever og lærere henter inspiration til det daglige arbejde.

I arbejdet på de forskellige klassetrin er læseplanen opbygget sådan, at de enkelte delemner supplerer hinanden:

- Arbejdes der i 1. fase med emnet »Godt og ondt« fra kundskabsområdet *Livsfilosofi og etik*, kan udgangspunktet være spørgsmål fra eleverne, der belyses med inddragelse af bibelske fortællinger, fortællinger fra nordisk religion, billedkunst, salmer og sange.
- I et forløb om *Menneske og natur* i 2. fase hentes stof fra skabelsesfortællinger i Bibelen og eventuelt andre religioner, og til belysning af fortællingernes billedtale kan kunstneriske udtryksmåder som billeder, skulpturer og salmer indgå.
- Udgangspunktet for arbejdet med menneskerettigheder i 3. fase kan være et biologisk menneskesyn eller et økonomisk menneskesyn sat over for forskellige religiøse menneskesyn. Kunstværker og billeder samt tekster og melodier fra de unges egen verden kan også indgå.

Området ikke-kristne religioner og andre livsanskuelser er placeret på de ældste klassetrin. Det betyder, at arbejdet hovedsageligt skal finde sted i 3. fase, men at dele af området kan påbegyndes tidligere, når dette er pædagogisk begrundet.

Eleverne og faget

Vor tids børn er præget af åbenhed over for nye påvirkninger. De er aktive og udforskende og forsøger konstant at bearbejde de indtryk, de modtager, for at gøre disse til en del af deres eget univers. I skolen indgår børnene i fællesskaber, hvor holdninger og værdier grundlægges i mødet med andre.

Mange børn begynder i dag i skolen med et perifert kendskab til den kristne tradition. Børnene er ofte uvant med at tale om livet og døden, og almindeligvis er kendskabet til de kristne grundfortællinger og den kristne livspraksis meget lille. Det gælder således de fester og højtider, der indgår i årets løb.

Samtidig er der i mange klasser elever med en anden religiøs tradition, elever for hvem religion er en integreret del af livet og hverdagen. Ofte finder man her, måske især hos forældrene, vanskeligheder ved at forstå danskernes livsgrundlag og handlemåder.

Læreren står således meget ofte over for elever med meget forskelligt udgangspunkt.

Forskelligheden i kulturel og religiøs baggrund kan give anledning til spørgsmål og undren. Det er derfor vigtigt, at netop faget kristendoms-kundskab bruger tid på at afdække vores danske identitetsgrundlag og i sammenhæng hermed bearbejder og udbygger forståelse for anderledes tænkende.

Eleven og indholdet

I begyndelsen af hver fase tegner læseplanen et billede af, hvor eleverne og fagets indhold møder hinanden.

Meningen er på en enkel måde at vise skæringspunktet mellem elevernes udviklingsniveau og de kundskabsområder, der med fordel kan arbejdes med. Indledningerne skal med andre ord være en hjælp i arbejdet med indholdsvalget og undervisningens tilrettelæggelse, hvor beskrivelserne skal tjene det formål at sætte en overordnet tankemæssig ramme for arbejdet med faget i den enkelte fase.

Temaer fra fagets formålsbestemmelse

Den religiøse dimension

Et af de fremtrædende, og nye, begreber i fagformålet er den religiøse dimension. I indledningsafsnittet nævnes begrebet som tilværelsens dybde-dimension og som holdningsdimensionen.

Som nærmere forklaring kan det konstateres, at religion til enhver tid og i

alle kulturer har været et element i menneskers tilværelse. Denne kendsgerning er altså udgangspunktet for at tale om den religiøse dimension.

Uddybende kan det fastslås, at det er et særkende for mennesket at stille spørgsmål om livets mening, og om hvad det er at være menneske. Religionerne – og livsanskuelserne – konstitueres af disse spørgsmål og repræsenterer forskellige svarmuligheder.

I udtrykket den religiøse dimension sammenfattes denne side af tilværelsen.

Udgangspunkt i kristendommen

I Danmark har kristendommen gennem 1000 år præget menneskers livsforståelse og bidraget væsentligt til vort værdigrundlag. Derfor tages der i faget i den danske skole udgangspunkt i kristendommen, som den fremtræder i historisk og i nutidig skikkelse. Dette har forbindelse med bestemmelsen om, at det centrale kundskabsområde er folkekirkens evangelisk-lutherske kristendom (Folkeskolelovens §6 stk. 1).

Bibelske fortællinger

Det Gamle og Nye Testamente er kristendommens grundskrifter og har hver sit særpræg. Forholdet mellem dem kan kort karakteriseres med ordene sammenhæng og brud: Jesushistorien i Det Nye Testamente er uløseligt bundet til Det Gamle Testamente, men udtrykker samtidig en ny virkelighed, hvor centrum er Guds ubetin-

gede kærlighed til mennesket, som han har skabt.

Sådan kan forholdet mellem Det Gamle og Nye Testamente i hvert fald udlægges, men enhver kristendomsforståelse rummer en tolkning af de bibelske fortællinger. Det skal endvidere bemærkes, at det er en hovedtanke i evangelisk-luthersk kristendom, at ingen kan diktere den enkelte, hvordan han skal forstå Biblen. Det er derfor selvfølgelig, at der i fagets bestemmelser lægges vægt på, at eleverne selv får kendskab til centrale fortællinger i Det Gamle og Nye Testamente. Det skal tilføjes, at der også i dette stof ligger et oplevelsespotential, der kan være med til at tilgodese en af intentionerne i folkeskolelovens formålsparagraf. Der tænkes her på, at skolen blandt andet skal skabe rammer for oplevelse, så eleverne udvikler erkendelse og fantasi.

Hensigten er, at eleverne får både en umiddelbar oplevelse af mødet med dette stof og dets udfordringer til mennesker i nutiden og et kendskab til de historiske omstændigheder, hvorunder fortællingerne er blevet til.

På de yngste og de mellemste klassetrin har bibelske fortællinger en central placering. På de ældste klassetrin anføres samlede kristendomsforståelser, der er blevet til på grundlag af Biblen. Af overskrifter skal her blot nævnes *Folkekirken* og *Andre kirker*. Forklaringen på dette er, at der på disse klassetrin er større udfordring i at

arbejde med samlede opfattelser, som findes i det omgivende samfund. Der skulle også på denne måde kunne etableres en dialog i relation til emnet *Ikke-kristne religioner og andre livsopfattelser*.

Kristendommen i historisk og nutidig sammenhæng

De bibelske tekster har haft en virkningshistorie på næsten 2000 år. I læseplanen er der forslag om at arbejde med udvalgte emner fra dette forløb.

Nedenstående belyser nogle muligheder for dette.

Allerede inden for Det Nye Testamente skildres kristendommens begyndende organisation som kirke. Denne udvikling fortsættes i de næste århundreder, hvor kirken efter en tid som forfulgt minoritet konsoliderer sig som bispekirke i 100-tallet og legaliseres som statskirke i 300-tallet.

Indholdsmæssigt og organisatorisk er kristendommens grundform i Vesteuropa romersk-katolsk kristendom, hvor paven er autoriteten i en hierarkisk opbygget kirke, som er forudsætningen for menneskets frelse, selvom det også selv skal bidrage til denne.

Det er i denne skikkelse kristendommen kommer til Danmark i 900-tallet. Reformationen i 1500-tallet udgør en broget bevægelse, hvoraf følgende resultater skal fremhæves. »De reformatoriske principper« er et udtryk for et nej til pavens autoritet (= »Skriften alene«) samt et nej til menneskets mulighed for selv at gøre noget til sin

frelse (= »troen alene«). I stedet for at prøve at frelse sig selv bliver opgaven at tjene medmennesket i hverdagen.

I løbet af 1500-tallet vinder disse tanker også frem i Danmark.

I de følgende århundreder fremtræder den evangelisk-lutherske kristendom hos os med vekslende betoning, således under ortodoksien med vægten på den rette lære og under pietismen med samling i den inderlige tro. I 1800-tallet finder vi markante kristendomsforståelser i vækkelsesbevægelserne og hos Grundtvig og Kierkegaard. Folkekirkeordningens forudsætninger er Grundloven af 1849, hvor vi også får indført princippet om religionsfrihed.

Sideløbende med kristendommens efterreformatoriske historie i Europa finder vi, som en stigende udfordring til kristendom og kirke, sekulariseringen af livsopfattelsen, opfattelsen af mennesket som et autonomt individ, der er sin egen herre i alt. Denne problemstilling er også med til at karakterisere kristendommens situation i nutiden og kan være indgangen til at behandle spørgsmålet om, hvad Folkekirken står for. I forlængelse heraf kan behandles kristendomsforståelse og organisation i andre kirker, der er af betydning lokalt og i bredere sammenhæng.

Det skal afsluttende nævnes, at arbejdet med stoffet i dette afsnit kan samles om profilerede personer. Som eksempler kan nævnes Frans af Assisi, Ansgar, Hans Tausen, Martin Luther King og Mother Theresa.

Ikke-kristne religioner og livsopfattelser

Som det fremgår af lovens §6 stk. 1 er det centrale kundskabsområde i kristendomskundskab den danske folkekirkes evangelisk-lutherske kristendom. I samme paragraf angives, at på de ældste klassetrin skal undervisningen tillige omfatte fremmede religioner og andre livsanskuelser. Udtrykket »fremmede religioner« kan anfægtes. For nogle indvandrere, flygtninge og andre medborgere er der netop ikke tale om fremmede størrelser. Hensigten med arbejdet på dette område er da også at give en loyal og saglig introduktion.

Angående andre livsopfattelser nævner den vejledende læseplan andre værdier af religiøs og religionslignende karakter, der er med til at præge tilværelsen i dag, såsom individualisme og relativisme. Dette er en tolkning af, hvad der er aktuelt og tidstypisk, og udvalget af emner kan diskuteres. Men hensigten har været et forsøg på at indkredse, hvad der rent faktisk er med til at præge den almindelige livsforståelse i tiden for på den måde at åbne en dialog med det, der kommer til udtryk i de etablerede religioner samt en åben debat om vores fælles livsgrundlag.

Grundlag for personlig og ansvarlig stillingtagen og handling

Kristendomsfaget handler om holdninger og værdier. I arbejdet med faget afdækkes derfor synspunkter, der igennem tiderne har været grundlæggende for menneskers etik og moral. Det er

en af årsagerne til, at et engageret arbejde med fagets stof altid kommer til at berøre det personlige, såvel hos lærer som hos elever.

Læreren må vedkende sig, at faget har denne dimension, der oven for er benævnt holdningsdimensionen. Faget kan derfor ikke undgå at spille en rolle i elevernes etiske dannelse.

Lige så afgørende er det imidlertid, at læreren er sig bevidst, at det er dannelsesgrundlaget, faget skal medvirke til at etablere. Omsætningen til livspraksis må bero på elevernes egne valg.

Særlige emner fra de centrale kundskabs- og færdighedsområder

Livsfilosofi og etik

Livsfilosofi og etik indgår som et af de centrale kundskabsområder i faget.

I en tid, hvor der hersker en del usikkerhed med hensyn til livsorientering, er det forståeligt, at man søger til filosofien efter et ståsted.

Vores verden er på mange måder præget af underholdningsbranchens og reklameindustriens manipulation, og derfor er der behov for udvikling af kritisk opmærksomhed og bevidsthed. Derved bevares og styrkes evnen og viljen til at spørge til bunds og tænke kontroversielt.

Undervisningen må samle sig om grundlæggende tilværelsesspørgsmål, spørgsmålene om mening, om godt og ondt, om lykke og lidelse. Faget handler om, hvordan vi kan leve livet.

At opdage verden

Livsfilosofi i faget kristendomskundskab er tænkt som filosofi i dagligdags forstand, dvs et forsøg på at blive kloge på sig selv og på den verden, vi lever i. Man kunne kalde det en pædagogisk metode til at opdage verden sammen med børnene, for med børn starter man altid forfra.

Børn har sans for den elementære, selvfølgelige virkelighed. Da de ikke kun tænker med hovedet, er de heller ikke bange for at tænke det utænkelige. De kan optræde som små livsfilosoffer, fordi de er fulde af erkendelse af det, der er fundamentalt og selvfølgeligt, og fordi de lever i nuet.

Læreren bør opmuntre og medvirke til at styrke den undren, som børn umiddelbart oplever i naturens verden.

Det understreges i den religiøse tolkning af virkeligheden, det at verden, naturen og livet er skabt og overdraget mennesket som ansvarsområde. Den religiøse grundholdning viser sig som en taknemmelig undren over at være til som livsmodtager. I undervisningen må børnene møde denne grundholdning, sådan som den blandt andet kommer til udtryk i den kristne salmetradition, fx i Brorsons salme »Op, al

den ting som Gud har gjort«.

Det er imidlertid ikke livsfilosofi at undre sig over hvad som helst, men det er filosofi at undre sig over det ufattelige, at vi lever og oplever verden. For mange voksne er meget af dette blevet selvfølgeligt.

Det gælder om at fastholde den undrende glæde over at være til som menneske sammen med børnene. Nysgerrighed og evnen til at undres er nødvendige forudsætninger for udvikling af en moden, kritisk bevidsthed.

Kritisk bevidsthed

Et af livsfilosofiens væsentlige kendetegn er, at den etablerer forbindelse mellem oplevelse, undren og eftertanke. I udviklingen af en kritisk bevidsthed er det ikke nok at undre sig, men nysgerrigheden som en slags drivkraft i barnet skal støttes for herigennem at få barnet eller den unge til at stille nye spørgsmål. Derfor er det vigtigt, at undervisningen ikke bliver hængende i oplevelsen. Oplevelsen kan have efterladt et indtryk, og hvis det skal blive til en erfaring, må refleksionen, eftertanken med. Denne tænken efter er netop en filosofisk aktivitet. Her tilegnes oplevelsens indtryk, det indoptages i personligheden, så det bliver muligt både at udtrykke sig om det og handle ud fra det.

Etikken

Etikken henter sin indsigt fra dagligt liv, dagligt sprog, digtning og fra tradi-

tionen. Den tager sit udgangspunkt i menneskers elementære liv med hinanden og naturen, når den vil sige, hvad der principielt er rigtigt eller forkert, godt og ondt. Her indgår også religionernes svar.

Undervisningen i kristendomskundskab skal være oplysning om det fælles liv, vi har med hinanden på godt og ondt. På trods af pluralismen er der noget, vi er fælles om, og det er, at vi alle har fået et liv, der skal leves. Denne tro på, at vi er fælles om noget, gør at vi kan holde skole.

I skolen må der skabes rammer, som muliggør udfoldelsen af forpligtende og overskuelige fællesskaber mellem børn og voksne. Børns holdninger og værdier grundlægges først og fremmest i de konkrete erfaringer, som de gør i de livsfællesskaber, de er en del af.

Læreren kan lytte og opmuntre eleverne til at formulere sig om deres opfattelse af, hvad det gode liv er, og hvordan det virkeliggøres. Barnet må samtidig lære at respektere, at andre mennesker kan have andre opfattelser. I skolens dagligdag må eleverne opleve, at de er medansvarlige for det fællesliv, som udfolder sig i de sammenhænge, hvori de er en del af dette.

Religion og kunst

Generelle betragtninger

De erfaringer, som mennesker i alle kulturer har gjort sig om de store spørgsmål i tilværelsen, er vi fælles om.

Det er en erkendelse af tilblivelse og ophør, af liv og død. Denne erkendelse af tilværelsens grundvilkår er blevet bearbejdet og udtrykt i kunstnerisk form, lige fra hulemalerier til moderne dans. Kunst har sine rødder i religionen, da det religiøse udgør en dimension af al menneskelig erfaring og af livets mysterier og udfordringer.

Symboler

En undervisning i symboler kan give mulighed for en tematisk tilrettelæggelse, der kan være et alternativ til den bibelhistoriske kronologi, idet det er symbolerne, der strukturerer forløbet og dermed bestemmer, hvilke fortællinger, der skal inddrages i hvilke sammenhænge. Symboler er anskueliggjorte grunderfaringer, der går ud på, at liv bliver til, at livet er truet, at livet går til grunde, og at nyt liv kan opstå på underfuld måde.

Der kan skelnes mellem grundsymboler og religiøse symboler.

Grundsymbolet udtrykker et billede af den erfarede verden, hvori verden, som den er, giver sig til kende og tolkes, fx vandet, træet, brødet, farverne, lys og mørke.

De religiøse symboler er billeder og symboler, der bruges i en religiøs fortælling eller handling. Fx er der tale om et religiøst symbol, når livets træ indgår i den bibelske fortælling. Symbolerne kan desuden præges i en bestemt historisk sammenhæng, fx korset som lidelsessymbol i kristendommen. Forståelsen af kristne symboler som

dåb, nadver og korset er vigtige i opfattelsen af, hvad kristendom er.

Billedkunst

I undervisning om livsspørgsmål kan værker fra kunstens verden få en ganske særlig betydning. Kunstneren formår med sin sansning i særlig grad at åbne sig for mangfoldigheden og dybderne i tilværelsen. Men kunstneren formår også ud af de kaotiske sanseoplevelser at skabe en ny helhed i et kraftfelt, et kunstværk, som undertiden kan få andre til selv at spærre både ydre og indre øjne og øren op.

Et billede kan give inspiration til at tænke langsomt og tænke en ekstra gang over et eksistensspørgsmål og få iagttageren til at grunde over det og tale med andre om det. Vi kan sammen gå ud og se på billeder, vi kan hente billeder ind i klassen, og vi kan studere billeder i bøgerne. Altid handler det om at interessere sig for de forhold vedrørende menneskelivet, der er på spil, uanset om billedet fortolker livet i verden, eller motivet er hentet fra bibelens fortællinger.

Som et eksempel på ovenstående kan nævnes *Jesu korsfæstelse*. Denne begivenhed har givet anledning til kunstneriske bearbejdelser i billeder, tredimensionale krucifikser og i megen kirke-musik. Med udgangspunkt i et udvalg af sådanne kunstværker kan der arbejdes med den historiske forståelse af Jesu korsdød og dens betydning. Selvfølgelig forudsætter et sådant forløb en

Gyldent krucifiks udført i forgyldt kobber på træ, fra Åby kirke i Østjylland, 1050-1100. (Nationalmuseet).

vis historisk indsigt samt kundskaber i at læse billeder og forstå musik, men som sådan giver det en naturlig anledning til et fagsamarbejde mellem kristendomskundskab, historie, billedkunst og musik.

Film og video

Spillefilm kan fungere som etiske og erkendelsesteoretiske lærestykker for eleverne. Disse film er fiktion, men de er ikke uvirkelige. For de handler om det, vi drømmer om, det vi er bange for. Det er menneskelige fortællinger. De grundlæggende temaer er kærlighed, afsked, valg i tilværelsen og andre

af livets store spørgsmål. Forventninger om det gode liv med og for andre.

På grund af sin identifikationskraft kan en velegnet spillefilm præcist og vedkommende præsentere fx etiske problemer for eleverne med en sådan livsnærhed, at de er nødt til at udtrykke sig om det oplevede og forsøge at tage stilling. Når film således anvendes som hjælpemiddel til fortrolighed med tilværelsens store spørgsmål, er det vigtigt, at en filmforevisning følges op af samtale fx både før og efter forevisningen, så indtryk og tanker bliver bearbejdet.

Musik

Kristendommen er grundlaget for den europæiske musik. Den gregorianske kirkesang fra 500-tallet udsprang bl.a. fra den jødiske synagogesang. Derefter var den kristne kirke i høj grad forudsætning for musikkens udvikling. De fleste klassiske komponister har skrevet værker med udgangspunkt i den kristne tro, fx Händels »Messias« og Bach's »Juleoratorium« og »Matthæuspassion«.

Der kan arbejdes med temaer som *skabelse eller død*, som det er udtrykt af fx Haydn (Skabelsen), Brahms (Ein deutsches Requiem) og Stravinskys (Salmesyfoni).

I en dansk musiktradition indtager salmerne en central position. I salmerne kan man få en mængde oplysninger om, hvordan mennesker har oplevet og forstået deres tilværelse.

Eleverne kan i salmer og bibelhistori-

ske sange møde centrale kristne grundtanker formuleret i poetisk form og i en overskuelig sammenhæng. I arbejdet hermed kan der hentes udsagn om, hvordan skiftende tider har tolket kristendommen.

Af den unges egen musik man man med fordel inddrage genren Heavy Metal i undervisningen.

Heavy Metal er populær, fordi den har et moralsk budskab. Den pirrer og taler derfor til de unge, som spørger, om der er en overjordisk retfærdighed, som vil ske fyldest efter dette livs ophør.

CD/pladecoverne er fyldte med religiøse og mytologiske billeder og symboler. Teksterne handler om mennesket, som har mod og styrke til at vælge sine egne værdier og om uretfærdighed i alle afskygninger. De beskriver satanisme og vold, dog er budskabet en appel om tolerance og næstekærlighed og et ønske om fredelig sameksistens. Moralen er, at det enkelte menneske skal følge sin egen samvittigheds intuitive retfærdighedsfølelse.

Grundlaget for det musikalske udtryk er den hårde rock fra 60'erne og 70'erne, men indeholder elementer fra svundne tiders musik: Middelalderens og renæssancens kirketonearter, danserytmer fra 20'erne og direkte musikciter fra Mozart og Bach.

Af musikeksempler kan nævnes: Black Sabbath: »Black Sabbath«, Testament: »Souls of Black«, Slayer: »South of Heaven«, Morbid Angels: »Altar of Madness«.

Fagets metoder

At fortælle

Der var en tid, hvor faget omtrent var det samme som fortælling af bibelhistorie. Sådan er det ikke mere. Måske er man i dag tilbøjelig til at overse det oplevelsespotentiale, der ligger i fortælling, i lærerens fri fortælling.

Det kan hænge sammen med, at det er en ganske krævende arbejdsform.

Læreren må have en reflekteret faglig-historisk indsigt i stoffet, og også med hensyn til at fortælle gælder det, at øvelse gør mester.

Fordelen ved metoden er den direkte kontakt, man har med eleverne. Det giver mulighed for at opfange signaler og indbygge nuanceringer undervejs. Erfaringsmæssigt er der også den gevinst, at oversete muligheder i stoffet åbner sig, medens man fortæller. Af eleverne kræver metoden en lydhørhed, der måske ikke umiddelbart er til stede, men som det er en relevant faglig udfordring at optræne.

I læseplanens udvalg af *Bibelske fortællinger* er der taget hensyn til fortælle-muligheden. Dette fremgår af tekstenvisningerne, som er vedlagt som bilag til faghæftet. I Det Gamle Testamente er der henvist til nogle af de store klassiske fortællekomplekser.

I Det Nye Testamente er der peget på Markusevangeliets første del vedrørende 1.-2. klasse og sidste del for 3.-6. klasse. Der foreslås altså en samlet evangeliefortælling for at fremme en helhedsfor-

ståelse. Af samme grund henvises der også til Apostlenes Gerninger kap. 1-15, der er velegnet til fortælling.

Det bibelske fortællestof har i øvrigt været inspirationskilde for mange forfattere, også i nutiden, og der findes såvel medfortællinger som modfortællinger. Anvendelsen af materiale af denne karakter kan styrke oplevelsen af den bibelske fortælling og medvirke til at klargøre dens betydning.

Og så fra religionernes historie og nutid findes der materiale, der er velegnet til fortælling. Det gælder især stof, der er centreret om personer eller om konkrete begivenheder.

En værdifuld ressource findes endvidere i elevernes egne fortællinger om deres livsspørgsmål. Sådanne kan derfor med fordel indgå i undervisningen.

At samtale

Arbejdsmetoderne i faget bør supplere hinanden. Det er således naturligt, at fortælling, som er omtalt ovenfor, efterfølges af samtale.

Også i almindelighed er samtalen en meget vigtig arbejdsform. Det er væsentligt i et fag, der har med det personlige og det fælles at gøre, at eleverne får mulighed for at udtrykke sig selv og får prøvet deres opfattelser af over for kammeraterne og over for læreren. Derigennem udvikles også efterhånden deres sans for, hvad der er kendsgerninger, og hvad der er vurderinger.

At dramatisere

Gennem vore sanser tilegner og forstår vi verden. Også for børn er den kropslige og sanselige oplevelse væsentlig, og derfor bør der i undervisningen gives muligheder for processer, hvor eleverne er skabende.

I den dramatiske situation har man chancen for at opleve og føle det, som andre har oplevet og følt i tidligere tider eller i fjerne kulturer. Altså mulighed for indlevelse, mulighed for i et øjeblik, i fantasien, at blive en anden person, med denne persons meninger, drømme, frygt, håb osv.

Den bibelske fortælling rummer en uudtømmelig kilde af muligheder for dramatisering. Hensigten er at lade elementer fra en fortælling få dramatisk skikkelse, hvor eleverne viderebringer fortællingens oplevelse og budskab ud i rummet her og nu. Når man inddrager drama, må der ofte slækkes på akkuratesse og factsindlæring. Det er indlevelse og forståelse, der prioriteres. I den efterfølgende samtale kan eleverne få mulighed for at bearbejde de erfaringer og følelser, der kom frem under dramatiseringen.

En dramatisering af Lukasevangeliet kap. 24, hvor kvinderne finder den tomme grav, kan danne grundlag for en forståelse af, at Jesu opstandelse er en trossag, og udgangspunktet for denne tro var en erfaring af, at han stadigvæk levede og oplevedes som nærværende. Forholdet mellem tro og

viden kan endvidere illustreres med en dramatisering af Johannesevangeliet kap. 20, hvor der fortælles om den vantro Thomas.

Gennem dramatiseringen kan eleverne få en forståelse og oplevelse af, at opstandelse er bevægelse fra død til nyt liv, og at denne bevægelse ledsages af glæde.

Eleverne kan også med fordel skabe egne dukker eller masker til dramatisering. En dukke eller en maske kan skabe en distance til elevens egen person, men alligevel tillægges og udtrykke følelser, som optager eleven. Et eksempel fra 1. fase kunne være en dramatisering af Joseffortællingen. Eleverne kan bruge dukkerne til at udtrykke følelsesudtryk i forhold til søskendejalousi, håb og tilgivelse.

At vurdere udsagn

I skolen er grundopfattelsen i faget, at religionernes forskellige udsagn også må ses i deres historiske sammenhæng. Der kan være sandheder i religionerne, der er tidløse, men der er også opfattelser, der er betinget af den tid, hvori de er blevet til. Som eksempler kan nævnes Paulus' opfattelse af kvinden og Luthers syn på forholdet mellem religion og politik.

I arbejdet med stoffet må der derfor også være en historisk-kritisk tilgang, hvor udsagnene sættes i relief af de historiske betingelser, de er blevet til under. Også nutidsudsagn må vurderes

Billedet fjernet på grund af ophavsret

Den Himmelske Freds Plads, juni 1989. (Telefoto. Polfoto).

i forhold til den sammenhæng, de er fremkommet i. Især på de ældste klassetrin er det vigtigt, at disse aspekter kommer med.

At kunne se forskel og at respektere

At respektere livsopfattelser, der er anderledes end ens egen, er et elementært krav i et demokratisk samfund. Derfor er det også en faglig opgave at tydeliggøre, hvad der adskiller fx kristendom og islam.

Dette kan måske synes at være en selvfølgelighed, men i praksis er det lidt mere kompliceret. Det skyldes, at faget er holdningsfag. Derfor er det uundgåeligt, at lærerens egne holdninger aktiveres i arbejdet med stoffet, og læreren må løbende gøre klart for sig selv, hvad han selv mener. Det er ligeledes i hverdagen i skolen uundgåeligt, at læreren udtrykker, hvad han selv tror på, hvilket dog ikke må ske med den taktfølelse, som undervisningssitu-

ationen altid kræver. Gør han ikke det, vil det alligevel blive klart for eleverne igennem den måde, han arbejder med faget. Det skal her betones, at det i den danske skole både er legitimt og naturligt, at læreren har en mening og en holdning. Og at han udtrykker denne i en demokratisk samtale, hvor meninger brydes.

Det er lærerens opgave i arbejdet med eleverne at give dem frihed til at have deres egne holdninger eller at finde deres egne holdninger, samt at lære dem at respektere hinanden og andre. Dette skal ses i relation til, at folkekirken evangelisk-lutherske kristendom er det centrale kundskabsområde. Dette emne skal derfor have en plads i undervisningen, så det bliver klart for eleverne, hvad denne danske tradition betyder. Det er en del af grundlaget for, at de kan finde sig selv.

Det er på baggrund af ovenstående, man skal se den faglige opgave om at forstå og respektere det, der er anderledes. Udtrykt på en anden måde: At gøre det, der opfattes som fremmedartet, forståeligt på dets egne præmisser. For de fleste danske lærere vil det være en opgave, der melder sig i forhold til undervisningen i islam.

Et særligt spørgsmål knytter sig til fundamentalismen, som den kan findes inden for både kristendom og islam. Fundamentalisme er affødt af historieløs omgang med historisk betingede skrifter. Det skal dog tilføjes, at histo-

risk forståelse er et fænomen fra nyere tid. Det kan altså være en faglig opgave at gøre rede for fundamentalistiske opfattelser, når dette findes relevant.

Spørgsmål vedr. undervisningens tilrettelæggelse

Helhed og sammenhæng er et nøglebegreb i nutidens skole. Det betyder, at de forskellige fag må yde hvert deres bidrag til at skabe en undervisning, der øger elevernes oplevelse af sammenhæng og mening i tilværelsen.

Det er således nødvendigt at tænke i helheder, der er med til at sprænge de ofte snævre faggrænser. På den anden side har hvert fag sin egen identitet med et specifikt indhold, bestemte synsvinkler og grundfæstede arbejdsmetoder, som må respekteres i et samarbejde, og de bidrager også hver for sig til elevernes sammenhængsforståelse. Åbenhed mellem fagene må derfor bygge på ligeværd, gensidig respekt og bevarelse af den faglige identitet.

Tværgående emner og problemstillinger

Faget kristendomskundskab har en lang række berøringsflader til andre fag, både hvad angår indhold og metoder. Faget kan derfor indgå i undervisningsforløb, der er organiseret som tværgående emner og problemstillinger på alle niveauer i folkeskolen. Det kan i en tværfaglig undervisning blive et

kraftfelt, der giver dybde, overblik, og perspektiv i undervisningen.

Et af emnerne i læseplanen er *Menneskesyn*. Dette vil være et godt udgangspunkt for et ønske om at arbejde tværgående, fx hvilke menneskesyn vi har, og hvorfor de er forskellige. I læseplanen nævnes en række synsvinkler, hvorfra mennesket kan betragtes: religiøs, biologisk, medicinsk, økonomisk, teknologisk og psykologisk.

I vor tid med genteknologi og lægernes næsten ufattelige muligheder for både at skabe og forlænge liv, vil det være nærliggende at arbejde med disse emner i kristendomskundskab. Relevante tekster fra Bibelen sat sammen med skønlitterære tekster, sagtekster og tekster fra dagspressen vil kunne skabe baggrund for gode drøftelser med og blandt eleverne. Som litterære eksempler kan nævnes Peter Seebergs novelle »Patienten« og Anders Bodelsens roman »Frysepunktet«.

Spændende muligheder vedrørende tværgående emner og problemstillinger findes i et samarbejde med andre fag, enten med samme lærer eller med andre lærere. Under alle omstændigheder må læreren gøre sig det enkelte fags faglighed klart, så det ikke forsvinder. Et organiseret samarbejde med andre fag giver eleverne mulighed for at opleve, at tingene hører sammen på tværs af fagenes grænser. Som mulige samarbejdspartnere for kristendomskundskab kan nævnes dansk, billed-

kunst, musik, engelsk, natur/teknik, biologi samt historie, men også andre fag kunne være nævnt.

Eksempler på fagsamarbejde

Eksempel 1:

I kristendomskundskab kan der arbejdes med grundlæggende værdier i samfund og menneskeliv og med et dannelsesbegreb, som sigter på at hjælpe eleverne til en forståelse af og stillingtagen til fundamentale livsspørgsmål. Der kan inddrages ældre og nyere digtning samt andre udtryksformer som kunst, musik og drama. En række arbejdsmetoder bl.a. fortælling, analyse, forståelse og vurdering af tekster og billeder samt drama er fælles for flere fag.

I første fase kan arbejdet bl.a. etableres om at belyse forskellige samværsformer, venskab og kærlighed, følelser som glæde, sorg, angst og tillid. Arbejdet kan bygge på elevernes erfaringer om de almenmenneskelige forhold, som efterfølgende anskueliggøres gennem fortællinger, enkle tekster, drama og andre udtryksformer. I andre tilfælde kan udgangspunktet for samarbejdet være genrer som fx eventyr, salmer og sange.

I anden fase kan der fx samarbejdes om emner som at være anderledes, gammel og ung, idoldyrkelse. Også arbejdet med skønlitterære tekster kan inddrages, både når litteraturen belyser menneskers religiøse forestillinger, og

når fundamentale menneskelige problemer og spørgsmål behandles i fiktiv form, som fx i Cecil Bødgers og Bjarne Reuters forfatterskaber.

I de ældste klasser, hvor der arbejdes med forskellige værdiforestillinger er der mulighed for at arbejde med temaer som ansvar og skyld, fri og bundet, identitetsdannelsen. Ligeledes kan genrer som sagn og myter være udgangspunkt for samarbejdet. Endelig vil det også være muligt at inddrage stof og metoder, hvis der arbejdes med motivkredse i litteraturen, bl.a. ved

motiver som den fortabte søn, den store fristelse, den udvalgte.

Sammenfattende skal det understreges, at det fælles udgangspunkt for samarbejdet er bestræbelserne på at opleve, forstå og vurdere, hvad det vil sige at være menneske set i lyset af værdiforestillinger, som har været bærende i vor kultur.

Eksempel 2:

Et grundlæggende emne i kristendomskundskab er forholdet til naturen. Både i kristendommen og i andre religioner opfattes verden som skabt.

Billedet fjernet på grund af ophavsret

Transcendental meditation i USA. (Polfoto).

På grundlag af denne opfattelse udtrykkes glæden ved det givne, og heraf følger en udfordring til at bevare og handle ansvarligt over for omverdenen. Dette problemfelt kan være et naturligt udgangspunkt for et samarbejde mellem kristendomsfaget og de naturvidenskabelige fag, så meget mere som også disse fag arbejder med etiske aspekter vedrørende naturgrundlaget.

Eksempel 3:

Endelig kan der i kristendomskundskab arbejdes med negro spirituals og gospel musik. Teksterne er så enkle, at disse kan benyttes allerede fra 4. klasse. Af negro spirituals kan nævnes fx »Go Down Moses« og »Joshua Fit the Battle of Jericho«. Af gospel kan man fx bruge: »His Hand in Mine« og en mere moderne gospel »Take Me Back«. I den nyere europæiske rytmiske musik forekommer der halvreligiøse sange, fx Beatles' »Let it be« og Eric Claptons »Tears in Heaven«.

Projekt opgave og selvvalgt opgave

I projektarbejde er følgende emner velegnede:

a. Menneske og samfund:

Årsager til vold i Europa
Nyreligiøse bevægelser
Bryllupstraditioner i tre europæiske lande

b. Etiske vilkår:

Religiøse minoriteter i Danmark.
Gensplejsning.

c. Liv og død:

Mennesket og kærligheden
Hvad er livskvalitet?
Hvad er et godt liv?
Døden – et tabuemne?

Fra læseplanen til kristendomskundskab kan endvidere nævnes:

Menneskerettigheder

Magt/afmagt

Befolkningstilvækst, ligestilling og autoritet.

Organisationsformer

Kristendomskundskab er på det enkelte klassetrin et af skolens mindre fag, et fag med oftest kun en ugentlig time. Dette betyder, at en grundig overvejelse og planlægning er nødvendig, hvis man vil sikre en sammenhæng i faget. Semesterlæsning, periodelæsning og samarbejde med andre fag er muligheder, der må overvejes, når planlægningen skal finde sted.

I stedet for at fordele timerne over hele skoleåret, kan man lægge dem på den ene halvdel. En ugentlig time kan på denne måde lægges som to timer i et halvt år (semesterordning).

Periodelæsning kan lægges på mange måder. 40 årlige timer kan placeres på fem 8-timers perioder, eller otte 5-timers perioder. Eller fire 5-timers perioder og to 10-timers perioder. Om perioderne skal være korte eller lange bestemmes af stoffet på det enkelte klassetrin, og hvordan det hele bedst kan tilrettelægges. Det er fleksi-

biliteten, der er fordelene ved denne organisation. Periodelæsning kan til enhver tid etableres, hvis læreren i kristendomskundskab også har klassen i et eller flere andre fag. Af andre fordele kan nævnes:

- at der gennem en sådan koncentration tilskyndes til grundigere forberedelse og planlægning,
- at der gives større mulighed for sammenhæng i undervisningen og dermed også for øget forståelse og interesse hos eleverne,
- at mulighederne øges for at komme i kontakt med det omgivende samfund,
- at der skabes bedre muligheder for tværgående emner og problemstillinger

Der skal dog også nævnes ulemperne ved semester- og periodelæsning, fx manglende kontinuitet i undervisningen.

Undervisnings-differentiering

I en differentieret undervisning tages der udgangspunkt i den enkelte elevs faglige, sociale og personlige forudsætninger samt fællesskabets muligheder. Desuden er elevernes medbestemmelse over undervisningens indhold, metode, arbejdsform og undervisningsmateriale central i en differentieret undervisning.

Differentieringsmuligheder

Indhold

Fagets kundskabsområder lægger op til

en vifte af varierede tilgange til stoffet. Fra det personligt meningsgivende og handlingsrettede i *livsfilosofi og etik* over fortællingens oplevelsesdimension i *bibelske fortællinger* over det mere historisk tekstbundne og fænomenologiske i *kristendommen i historisk og nutidig sammenhæng og ikke-kristne religioner og livsopfattelser* til det æstetiske, visuelle og billeddannende i *religion og kunst*.

I den differentierede undervisning holdes kundskabsområderne ikke adskilt, men alt efter elevernes interesser og forudsætninger varieres tilgangene, således at den enkelte elev kommer i kontakt med stoffet på den mest hensigtsmæssige måde. Et bestemt indhold inden for et enkelt kundskabsområde kan godt tage udgangspunkt i flere af de andre kundskabsområder, således at eleverne på forskellig vis kan komme til at beskæftige sig med det samme indhold.

Eksempelvis kan et fælles arbejdsforløb med det kristne gudsbegreb tage udgangspunkt i tekstlige forlæg i form af et udvalg af skriftsteder fra Gammel og Ny Testamente for derigennem at arbejde med indholdet og forandringer i begrebet. Nogle elever kunne nærme sig dette stof gennem en beskæftigelse med begrebet det absolutte i forhold til det relative under kundskabsområdet *Livsfilosofi og etik*, mens andre arbejdede ud fra gudsopfattelsen i en anden religion, for senere at konfrontere den med den kristne, og atter andre igen kunne tage udgangspunkt i kunstneriske afbildninger af Gud

Fader, Jesus og Helligånden. Disse forskellige tilgange skal selvfølgelig tilpasses de konkrete elevers forudsætninger og interesser, for at de kan opleve undervisningen som meningsfuld. Klassefællesskabet bruges til fælles bearbejdelse, udfordrende samtaler, opsamlinger og evaluering.

Metoder

Ud over denne indholdsmæssige differentiering har kristendomslæreren mulighed for at differentiere via de faglige metoder.

Inden for fagets didaktik er der en lang tradition for at benytte sig af fortællingen. På baggrund af indsigt i elevernes personlige og sociale forudsætninger kan læreren i fiktionens indirekte form bearbejde centrale problemstillinger i relation til forskellige elever. En sådan differentiering rummer flere fordele. Dels er det kun læreren og eventuelt én eller flere berørte elever, der er bevidste om differentieringen, fordi den samtidig rummer en undervisning af hele klassen i fællesskab. Anledningen til fortællingen er i virkeligheden en anden, men differentieringsaspektet tænkes med i valget af fortælling, og i måden der fortælles på. Dels kan berørte elever forholde sig i distance til fortællingen, så der ikke bliver tale om åndelig befamling. Bliver problemstillingen for aktuel og personlig for eleven, kan vedkommende i al ubemærkethed trække sig tilbage i forvisning om, at fortællingen ikke er personlig, men handler om nogle helt andre personer. På den

måde sikres den enkelte elevs integritet, hvilket er vigtigt at have for øje i den pædagogiske tænkning omkring differentiering og evaluering.

I naturlig forlængelse af fortællingen ligger samtalen, der giver gode muligheder for differentiering. Måske kan man dårligt undgå at differentiere gennem samtalen, når denne opfattes som konstituerende for samværet om undervisningen. Læreren må udvikle sin fornemmelse for hvordan, om hvad og i hvilket tonefald, der skal samtales med de enkelte elever, således at de engagerer sig i undervisningen. En mere bevidst brug af samtalen i denne sammenhæng kan givetvis kvalificere differentieringen, idet der her virkelig er mulighed for at rumme individuelle hensyn inden for fællesskabets rammer.

Materialer

På trods af fagets beskedne timetal eksisterer der et rigt udbud af materialer til undervisningen: bøger, film, udflugtsmål m.m. Disse varierede ressourcer gør det muligt via materialerne, som i vidt omfang har forskellige tilgange og sværhedsgrader til samme emne, at præsentere eleverne for forskellige angrebsvinkler på stoffet, Arbejdes der eksempelvis med kultur-mødeproblematikken på mellemtrinnet ud fra et grundbogsmateriale, vil der være gode muligheder for at inddrage supplerende emnemateriale med alternative indfaldsvinkler og varieret abstraktionsniveau, således at der også via materialeudbudet stilles passende udfordringer til samtlige elever. En

sådan materialedifferentiering lader sig praktisere indenfor de fleste emner i læseplanen.

Fagets undervisningsmidler

Valget af undervisningsmidler må være alsidigt og varieret for at tilgodese elevernes behov og forudsætninger. Læreren må ud over undervisningsdifferentiering være opmærksom på mulighederne for integrering af informationsteknologi, det praktisk/musiske område samt tværgående emner og problemstillinger. Også projektarbejdet, projektopgaven og den frie selvvalgte opgave stiller krav til undervisningsmidlerne.

Kildesamlinger og opslagsværker

Bibelen er et grundmateriale til faget og indgår i undervisningen gennem udvalgte tekster eventuelt i bearbejdet form. Det kan fx være illustrerede tekstsamlinger centreret om genrer, emner eller temaer. Bøger og andre medier med bibelfortællinger hører naturligt med i denne sammenhæng og kan være udgangspunkt for oplæsning, fortælling, drama mv.

Også skønlitterære bøger, tegneserier, film, musik, computerprogrammer mv., der inddrager og tolker bibelske begivenheder og tekster, kan indgå i undervisningen.

Bibelske tekster vil desuden være en naturlig del af materialer, der tager ud-

gangspunkt i bredere faglige og tværgående emner og problemstillinger inden for livsfilosofi og etik.

Til elevernes faglige informationssøgning må der i skolebiblioteket findes forskellige opslagsværker med tidshistorisk, samfundsmæssig og geografisk baggrundsstof, ligesom der er brug for bibelatlas, bibelordbøger mv.

Til støtte for lærerens forberedelse må der være et udvalg af faglige og pædagogiske opslagsværker og håndbøger.

Lærebogssystemer

Det er muligt at vælge mellem flere lærebogssystemer til faget. De dækker dele af eller hele skoleforløbet. Systemerne kan bestå af grundbøger eller basisbøger med tilhørende lærervejledninger. Eventuelt findes også arbejds- eller studiebooks og supplerende materialer som transparenter, lydbøger, dias, film, edb-programmer mv.

Hvis der vælges et system, må den faglige kvalitet nøje vurderes, ligesom de undervisningsmæssige muligheder undersøges grundigt. Til materialer med opgaver eller arbejdshæfter må det være et krav, at opgaverne bygger videre på det faglige stof og lægger op til medtænkende, sanselig og kreativ bearbejdning og formidling.

Andre materialer

Mange materialer behandler afgrænsede faglige eller tværgående områder.

Det kan være emne- og temabøger, diasserier, lydprogrammer, film og

video, drama, musicals mv. samt kombinationer af disse.

Salmer, sange og musik indgår som en naturlig del i undervisningen. Det gælder ældre og nye salmer, børns og unges egen musik, musikvideoer og musicals med faglig relevans.

I skolebibliotekets bestand af børne- og ungdomslitteratur findes bøger, der inddrager livsfilosofiske og etiske problemstillinger med faglig relevans, ligesom der kan vælges bøger med bibelske og kirkehistoriske personer og begivenheder.

I aviser og tidsskrifter kan der ofte findes egnet stof, når der arbejdes med livsspørgsmål og aktuelle etiske emner og problemer.

Dias og stordias lægger op til fordybelse i billeder, der omhandler fortællinger, enkeltbegivenheder, etiske problemstillinger, bygninger, miljøer, natur, kunst mv.

Lydprogrammer med blandt andet interviews, reportager, montager og musik kan støtte undervisningen i livsspørgsmål, etiske emner, religionernes fester og højtider mv.

Film, TV-programmer og video kan blandt andet indgå i arbejdet med religiøse begivenheder og bevægelser samt til belysning af forholdet mellem religion og samfund. Også bibelske og kirkehistoriske begivenheder samt etiske problemstillinger behandles og tolkes i mange film.

Udstillinger med kunst, genstande, redskaber, figurer, klædedragt mv. kan give eleverne indtryk og oplevelse af forskellige religioners dagligdag, højtider, symboler og ritualer.

Elevernes materialer

Elevernes brug af undervisningsmateriel og fremstilling af materialer og produkter er et vigtigt aspekt. Fremstilling af plancher, genstande, miljøer, spil, interviews, radioprogrammer, fotoserier, videofilm mv. giver mulighed for en selvstændig fordybelse i det faglige stof og afprøvning af forskellige udtryks- og formidlingsmuligheder.

Det omgivende samfund

Til en alsidig kristendomsundervisning hører også det udadvendte arbejde.

Det gælder blandt andet besøg af gæstelærere samt ture og ekskursioner til kirker, moskeer, museer, religiøse bevægelser og begivenheder.

Integrering af edb og informationsteknologien

Værktøjsprogrammer

Værktøjsprogrammer som tekstbehandling og databaser mv. kan anvendes i undervisningen, når faglige emner og spørgsmål skal bearbejdes og fremlægges. Programmerne kan være en hjælp til hurtigere og nemmere at håndtere faglige informationer og oplysninger.

Tegne- og billedprogrammer giver eleverne mulighed for selv at fremstille tegninger og billeder med fagligt indhold.

Opslagsværker og databaser

Edb giver eleverne muligheder for at søge og finde faglige informationer i elektroniske leksika og opslagsværker, der kombinerer tekster, lyd, billeder og film/video fx på cd-rom. Det kan være almene opslagsværker eller opslagsværker udarbejdet specielt til faget. Også eksterne databaser med mulighed for online-søgning kan inddrages i denne sammenhæng.

Brugen af den hastigt stigende informationsmængde forudsætter, at eleverne sættes i stand til at udvælge, sortere og vurdere informationerne, ligesom evnen til at skabe overblik og sammenhæng i informationsstrømmen må udvikles.

De indsamlede informationer kan bearbejdes i egnede multimedieprogrammer i forbindelse med viderefremidling, hvor kombinationer af tekster, tegninger, lyd og levende billeder kan anvendes ved fremlæggelsen af faglige emner og problemer.

Kommunikation og elektronisk post

På kommunikationsområdet kan elektronisk post og opslagstavler bruges til hurtigt at kommunikere faglige spørgsmål, informationer, oplevelser og synspunkter mellem elever overalt på jorden. Kontakten til andre elever og udvekslingen af informationer, holdninger og produkter kan blandt andet ske i forbindelse med arbejdet med religiøse begivenheder, fester og højtid, nyreligiøse bevægelser, etiske og filosofiske spørgsmål.

Simuleringer og spil

I stigende omfang bliver det muligt at anvende computerspil og simuleringer, der inddrager fortællinger, begivenheder og personer fra kristendommens historie og nutid, ligesom der findes programmer med etiske og filosofiske problemstillinger. Disse spil lægger vægt på oplevelser og indlevelsessevne, men en kritisk vurdering af det faglige indhold og spillets forudsætninger og opbygning må til stadighed foretages. Det vil også være muligt for eleverne selv at bearbejde fagligt stof til computerspil og simuleringer.

Faget i skolen

Der er, i henhold til folkeskoleloven, fortsat mulighed for fritagelse for kristendomskundskab, i øvrigt såvel for elever (§ 6, stk. 2) som for lærere (§ 31).

Dersom en elev ønskes fritaget, er det en betingelse, at der er enighed mellem forældrene og eleven. Endvidere er det afgørende, at deltagelse i undervisningen vil medføre en samvittighedskonflikt. Dette udtrykkes som selve intentionen med fritagelsesbestemmelsen (Cirkulæreskrivelse af 28. oktober 1986).

I tilfælde af fritagelsesønske skal forældrene orienteres om formålet med undervisningen i faget. Det kan ske i en samtale med læreren i faget og skolelederen.

Ud over en information om fagformålet vil det her være naturligt at gøre opmærksom på forholdet mellem faget og skolens formålsparagraf. Der er her nedfældet, at skolen skal gøre eleverne fortrolige med dansk kultur og bidrage til deres forståelse for andre kulturer, og underforstået, at eleverne ikke må søges påvirket i retning af bestemte livsanskuelser. Det er en af pointerne i bestemmelserne om åndsfrihed, ligestyrelse og demokrati.

Ved fritagelse er forældrene forpligtet til at sørge for, at eleverne bliver undervist i sin egen og forældrenes religion, subsidiært oplyses om etiske værdier, dersom forældrene ikke bekender sig til nogen religion. Dette er forældrenes ansvar og er ikke undergivet nogen tilsynsmyndighed.

Et særligt spørgsmål kan melde sig i forbindelse med bestemmelserne i lovens § 5, stk. 1 om vekselvirkningen mellem undervisningen i de enkelte fag og i tværgående emner og problemstillinger. Kravet om tværgående arbejder gælder principielt alle fag og således også kristendomskundskab. I tilfælde af fritagelse må forældrene acceptere dette. I modsat fald er konsekvensen, at hele undervisningen i faget må gives i særlige timer. I forhold til en af de udtalte intentioner i loven er denne løsning uheldig, så meget mere som faget i sit stof har temaer, der inspirerer til en sådan arbejdsform og som vil kunne være med til at udvikle denne.

Bilag

Teksthenvisninger til læseplanen (Bibelske fortællinger)

1. fase (1.-2. klasse)

Det Nye Testamente

- Fortællinger om Jesu fødsel og barndom (fx Matt 1-2. Luk 1-2)
- Jesu dåb og fristelse
- Jesu første virksomhed ifølge evangelierne, fx udvælgelsen af disciplene og forholdet til de udstødte (fx Mark 1-8)
- Lignelser, f.eks. Den barmhjertige samaritaner (fx Luk 10) og Den fortabte søn (fx Luk 15)
- Det dobbelte kærlighedsbud (fx Mark 12;28-34).

Det Gamle Testamente

- Fortællinger om patriarkerne Abraham, Isak, Jakob. Joseffortællingen (1 Mos 12-50) og Moseshistorien (2 Mos 1-20).

2. fase (3.-6. klasse)

Det Nye Testamente

- Den historiske Jesus og Jesus som Messias
- Jesu fortsatte virke, fx sabbatskonflikter og andre opgør med traditionen, Jesus og dæmonerne. Guds riges forkyndelse, lignelser og undere. Jesu lidelse, død og opstandelse (fx Mark 9-12; 14-16)
- Den tidlige kristendom og Paulus, fx forkyndelsen af Jesus som Kristus, menigheden i Jerusalem, pinсен og Peters virksomhed, Paulus' omvendelse, kristendommens møde med romermagten (ApG 1-15).

Det Gamle Testamente

- Tempel og synagoge. Sabbat og renhedsforskrifter. Messias.
- Urhistorien (1 Mos 1-11)
- Fortællinger om profeter, fx Elias, Elisa (1 Kong 16-18;21. 2 Kong 2) og Esajas (Es 1;6;9;53)
- Fortællinger om konger, fx Saul, David og Salomon (1 Sam 11;15-21;26-27;31. 2 Sam 1;5-7;11-12. 1 Kong 3;8).

Medlemmer af læseplansudvalget for humanistiske fag (III):

Formand:

Seminarielektor Elisabeth Dons Christensen.

Lektor Vagn Oluf Nielsen, Danmarks Lærerhøjskole.

Sognepræst Torben Damsholt.

Per Stisen, Skole og Samfund.

Overlærer Aase Ciccica, Danmarks Lærerforening (til maj 1994).

Overlærer Kai Frederiksen, Danmarks Lærerforening (fra september 1994).

Sekretær:

Fagkonsulent Sten Larsen (til december 1993).

Pædagogisk konsulent Henrik Tauber (fra januar 1994).

Faghæfter

- 1 Dansk
- 2 Engelsk
- 3 Kristendomskundskab**
- 4 Historie
- 5 Samfundsfag
- 6 Idræt
- 7 Musik
- 8 Billedkunst
- 9 Håndarbejde
- 10 Sløjd
- 11 Hjemkundskab
- 12 Matematik
- 13 Natur/teknik
- 14 Geografi
- 15 Biologi
- 16 Fysik/kemi
- 17 Tysk
- 18 Fransk
- 19 Dansk som andetsprog
- 20 Færdselslære
- 21 Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab
- 22 Uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering
- 23 Tekstbehandling
- 24 Teknologi
- 25 Medier
- 26 Fotolære
- 27 Filmkundskab
- 28 Drama
- 29 Arbejdskendskab
- 30 Latin

**Undervisnings
ministeriet**